

TANIDIĞIM ORHAN OKAY

Âlim KAHRAMAN

Orhan Okay Hoca, 13 Ocak 2017’de Hakk’ın rahmetine yürüdü. Türkoloji dünyası büyük hocalarından birini daha kaybetti. Hocayı 1989 yılından beri tanıyorum. Öğrencisi olmadım ama 1990’lı yıllarda aynı üniversitenin çatısı altında bulunduk. Yine aynı yıllardan başlamak üzere ölümüne kadar İSAM’da, hazırlanmakta olan *İslam Ansiklopedisi*’nin Merkez İlim ve Redaksiyon Heyeti içinde beraber çalışma bahtiyarlığına erdim. Adapazarı’ndaki üniversite yıllarından başlayarak bazı ortak hatıralarımızı paylaşmak istiyorum.

Hoca, SAÜ Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün kurucusudur. O sıralar küçük bir bölmeden ibaret olan bölüm odasındaki birkaç masadan birinde Orhan Okay, bir diğerinde Osman Nedim Tuna otururdu. Haftada bir gün, şehrin hemen girişinde TEKE’ye ait bir misafirhanede gecelerdik. O yıllarda şehrin en iyi konaklama mekânlarından biriydi burası. Geniş, güzel bir dinlenme salonu ve yemekhanesi vardı. Servis, yemekler memnun ediciydi. Fazla bir ücret de almıyorlardı. Akşam yemeğinden sonra salonun bir köşesinde çay ve sohbet saatlerimiz olurdu. Uzun yıllar Amerika’da kalmış, en yaşlı hocamız Osman Nedim Tuna, ilgi çekici hayat deneyimlerini anlatırdı. Zamanla ilerlettiği mücevher işleyiciliğini o sohbetlerden birinde öğrendik. Aklımda kaldığına göre Düzceliydi, çocukluğu orada geçmişti. Bir gece de on dört on beş yaşlarında iken normal boyutlarında, her şeyi ahşaptan bir bisiklet yaptığını anlatmıştı. Sohbetlerini ilgiyle dinlerdik.

Bir süre sonra üniversiteden, Adapazarı’na yerleşmiş bazı arkadaşlar da bu akşam sohbetlerine katılmaya başlamıştı. O geceler saat on bir on ikiye

kadar bizimle kalırlardı. Arkadaşlarımızdan biri, Orhan Hoca'nın hatıralarını derlemek istiyordu. Böylece bizlere de bazı hatıralarını kendi ağzından dinleme imkânı doğdu. Daha ilk görüşmelerimizde, o yıllarda yayımladığı hatıra içerikli bir iki yazısı dolayısıyla "Hatıralarınızı yazmalısınız hocam," diye bir hatırlatmada bulunduğumda; "Bilmem ki kimin ilgisini çeker" diyerek çekimser durmuştu. Şimdi bu arkadaşımızın ısrarları karşısında, anlatacaklarının not alınmasına ve sonra bunların yazıya dönüştürülmesine -son olarak kendisinin düzeltilmesi kaydıyla- rıza göstermişti. Bir süre devam eden bu usul, nedense yarım kalmıştı.

1996 yılı olmalı. Mustafa Miyasoğlu; o sıralar kültür programları hazırladığı bir televizyona, Orhan Okay'ı konuk olarak davet etmişti. Hocayı arabasıyla götürecek olan arkadaşımız, benim de bulunmam için ısrar etti. Miyasoğlu, onun aracılığıyla beni de davet etmiş. Gittik. Benden hocanın eserleri üzerine konuşmam istendi. Programa telefonla katılan Mübeccel Hoca Hanım, eşiyile ilgili çok değerli sözler söyledi. Tam emin değilim ama bu Orhan Hoca'yla ilgili yapılan ilk televizyon programı olabilir.

İlim adamlığını ortaya koyan Beşir Fuad ve Ahmet Midhat Efendi gibi ilk kitapları dışında, benim için Orhan Okay'ın iç zenginliklerine kapı aralayan ilk yazısı, 1990 yılında bir gazetede çıkan bir hatıra yazısıydı. Beni etkileyen bir başka yazısı da "Menekşeli Vadiye Dönüş" olmuştur. 1999 yılında çıkan bu yazı nefis bir denemeydi. Onun yüksek insani meziyetlere sahip bir hoca olduğu, İstanbul'a tamamen taşındığı 1994'ten sonra daha geniş bir çevre tarafından fark edilmeye başlanmıştı fakat hâlâ uyanamamış, kalemindeki yazarlık nosyonunu hakkıyla kavrayamamıştık. Benim gözümü bu yazılar açtı diyebilirim.

2003 yılında, bazı arkadaşların ön ayak olmasıyla, kültür merkezi olarak kullanılan Sultanahmet'teki Kızlarağası Medresesi'nde Türkiye Yazarlar Birliği bir ellinci yıl programı hazırlanmıştı. Dostları, meslektaşları ve öğrencilerinin katıldığı o programda benim de kısa bir konuşmam oldu. Diğer konuşmacıların hepsi isim isim hatırımda değil şimdi fakat bu tür programlara katılmadığı bilinen Mustafa Kutlu'nun, bulunduğu yerden -bir direğin dibinde ayakta duruyordu- uzun olmayan bir konuşma yaptığı aklımda. Sonraki günlerde, yalnız kaldığımız bir zamanda, program hakkındaki izlenimlerini öğrenmek istemişim hocadan. Çok memnun kaldığını ancak konuşmacılarca portresi çizilen adam için "o, ben değilim" demişti. Yine aynı

alçak gönüllülükle “*O gün orada sanki birçok meziyetle donatılmış başka birinden söz ediliyor gibi geldi bana...*” diye ilave etti.

Bir de şunu söyledi: “*Herkes hocalığımdan söz etti, hâlbuki program ‘yazı hayatının ellinci yılı’ diye düzenlenmişti.*” Bir süre sonra, “Elli Yıl” başlıklı bir yazısında, ana çizgileriyle yazı hayatını anlatmış, sonunda da düzenlenen programdan bahsederek katılımcılara teşekkür etmişti.

2005 yılında, Nazım Hikmet Polat’ın editörlüğünde *Journal Of Turkish Studies* dergisi; büyük boy, beş yüzer sayfayı bulan iki ciltlik bir *Orhan Okay* sayısı hazırladı. Birinci cildi şahsiyeti ve eserlerine, ikinci cildi kendisine adanan makalelere ayrılmıştı. Aldığım davet üzerine, bu çalışmaya, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Eserlerinde Gemi Metaforu” başlıklı bir yazımla katıldım. Dergi çıkınca yıllar önce *Yedi İklim*’de yayımladığım (1996) portre yazısının da birinci cilde alındığını görmek benim için memnuniyet verici bir sürpriz olmuştu.

Orhan Okay Hoca, yalnız akademik çalışmalarımı değil -doktora tezimi hazırlarken zaman zaman karşılaştığım problemleri kendisine danışmıştım- diğer serbest yazı çalışmalarımı da desteklemiştir. İlk öykü kitabım *Kayıp Hikâyeci*’yi yazarken öykülerimin ilk okuyucularından biri de o olmuştur. Yazdığım ve yazacağım bölümler üzerine kendisiyle konuşurduk. Oradaki “Emekli Edebiyat Profesörü”, hocanın esinlediği bir hikâye kişisidir. Aleksandra Dumas için anlatılan anekdotu bana kendisi nakletmişti. O gün, “*Hocam bu anlattığınızı bir kâğıda yazabilir misiniz*”, demiştim. Önündeki not kâğıtlarına yazıp verdi. Bir tek kelime ilavesiyle o yazdıklarını sonraki hikâyede kullandım.

Yahya Kemal hakkındaki kitabımı hazırlarken de önce hocayla paylaştım araştırmalarımın sonuçlarını. Zaten hangi konu üzerinde çalışıyorsak kafamızda birikenleri, varsa problemleri cuma günleri İSAM’daki buluşmalarımızda birbirimize aktarırdık. En önemli meziyetlerinden biri karşısındaki dinlemesiydi. Birçok insan dinlemekten çok, konuşmak ister. Yetiştiriciler, dinlemesini de bilenler arasından çıkıyor diyebilirim. Orhan Okay Hoca, karşısına geleni -ister bir öğrenci ister bir meslektaşı isterse yaşıtı bir arkadaşı olsun- dinlerdi. Bu dinlemelerinde kendisi az konuşurdu. Gerekli gördüğü yerlerde bazen bir kelime, bir ayrım ortaya koyar; kimi zaman da bazı tavsiyeleri olurdu. Danışılan her konuyu ciddiye alırdı. Siz belki farkına varmazdınız ama o andan itibaren sizin meseleniz onun da meselesi olurdu. O günden sonraki okumalarında sizin için de küçük notlar almaya başlardı.

Öyle zannediyorum ki evdeki mesaisinin bir kısmını da o meselelere ayırırdı. Bir dahaki görüşmede ya küçük bir kâğıda aldığı notları ya da ilgili bir kitabı sizin için getirmiş olurdu.

Hafta arası telefonlaşmalarımızın çoğu, böylesi ortak konular üzerine olurdu. Bazen evde yeni bir bilgi veya ipucu bulduğumuzda, bir sonraki buluşmayı beklemeden telefona sarılırdık. İki taraf da bu paylaşımlardan mutluluk duyardı. İzini sürdürdüğüm bir ipucu zamanla açılımlar kazandıkça “*Bunu bir yazı yap sen*”, derdi. Bir gün yazılmak üzere dinlenmeye bıraktığım böylesi kaç konu oldu acaba? Şunu da belirteyim ki o zihni çalışmaların zamanla gelişerek yeni bütünlüklere doğru gittiği de az olmamıştır.

İSAM'daki çalışmalarımız sırasında, ansiklopediye ortak madde yazım çalışmalarımız da oldu. “İslamcılık” maddesinin edebiyat kısmıyla “roman” maddesi bunlardan ikisidir. Roman maddesini -Türk romanı kısmını elbette- 1930'lara kadar getirmiş, devamını sen yaz demişti. Diğerinde ise 1960 sonrasını bana bırakmıştı. Belli bir dönemden sonraki gelişmelere, “*Yeni anlayışlara sen benden daha yakınsın*”, derdi bu paylaşımları yaparken. “Şiir” maddesini de beraber yazmamızı istiyordu. Bu sefer, ben onu ikna etmeye çalıştım fakat araya hastalıkları girmeye başlamıştı. Tanzimat'a kadar getirmiş, “*Yoruldum, bundan sonrasını sen yaz*,” demişti. Hâlbuki asıl şimdi kendi dönemine gelmişti. Buna rağmen ısrar edince kabul etmek durumunda kaldım. Yazılı kaynaklar dışında, güvendiğim bir iki arkadaşımın da görüşerek bölümü 2000'li yıllara kadar getirip tamamladım.

İSAM'daki ilk yıllarımızdı. 1996 veya 97 yılı olmalı. Bir hayli geç başladığım yüksek lisansımı tamamlamış, doktoramı henüz bitirmemiştim. Edebiyat İlim Dalının kapsamlı maddelerinden biri, “Hikâye” maddesinin Yeni Türk Edebiyatı bölümü yazılacaktı. Hoca kendisi yazacak gibiydi. Benden bir ön çalışma yapmamı, bazı notlar almamı istedi. Çalışmalarımızı, büyük bir ciddiyetle yaptığımız işe önem vererek sürdürürdük. Okuma ve not almalarımıza başlamıştım. Zaman zaman hocaya bunlarla ilgili bilgi verir, üzerinde konuşurduk. Konuları ilk defa duyuyormuş gibi ilgiyle dinlerdi. Yaptığım işten zevk aldığımdan, ulaştığım bazı sonuçları kendisine anlatırken coşkuya kapıldığım olurdu. O anlarda coşkuma ortak olur, teşvikte bulunurdu. Zamanla konuya o kadar daldım ki “*Hiç bozmadan çalışmanı sürdür ve maddeyi sen yaz*,” dedi. Altı aydan fazla uğraştım, sonunda elli sayfalık bir çalışma çıktı ortaya. “*Bunu kitap yaparsın, bir kenara ayır*,” dedi bana. “*Şimdi bunun üzerinde çalışarak makul bir madde hacmine indir...*” O ilk çalışmadan on

sekiz sayfa tutan ansiklopedi maddesini oluřturdum. Ansiklopedi sayfasıyla sekiz sayfa tuttu.

Sonradan kitap da yapacağım bu çalışma, benim için doktora diyemem bile ikinci bir yüksek lisans çalışması gibi oldu. Böyle bir çalışmayı yapmış olmak insana mutluluk veriyor fakat burada kısaca değinmemin sebebi, Orhan Okay'ın tutumuna, yetiştiricilik rolüne dikkat çekmektir. Kendisiyle tanıştığımda otuz yaşımı geçmiştim. İyi kötü bir yazı geçmişim vardı fakat hayatımın bir döneminden sonra yazı alışmalarımınla akademik çalışmalarımı beraberce sürdürmeye karar vermem, bazı yeni yolları otuzlu yaşlarımdan sonra yürümeye başlamama sebep oldu. Evet, Orhan Okay, resm eğitimimin hiçbir aşamasında hocam olmadı. Hatta beraber bulunduğumuz ortamlarda iki meslektaş gibi bulunduk kendisiyle fakat tüm bu anlattıklarımın sonra diyeceğim ki ben onun đrencisi oldum. Hem de süresi en uzun đrenciliklerden biridir bu: Tam yirmi üç yıl sürdü.